

Noord-Nederlandse plaatsen waar **VOORAFSTEMPELING** plaatsvond: Emmen

door Douwe van der Heide (drvvdh@home.nl) en Hennie van Dijk

Inleiding

Een aparte vermelding van het stempel EMMEN [DR:] trok onze aandacht. De vermelding stond in het "Eenmalig katern 2016 kleinrondstempels en trajectstempels" van Cees Janssen in de Speciale Catalogus Nederland 2016 van de NVPH (referentie 1):

"Het kleinrondstempel EMMEN [DR:] gebruikt door het hulppostkantoor met postkantoorcarakters komt alleen voor op zegel NVPH nummer 30 als voorafstempeling, catalogusprijs 250 euro."

En Cees van Hoek vermeldt in zijn 2 delen "De kleine uurstempels van Nederland" eveneens: alléén op nr. 30 als voorafstempeling (waarde op krantenbandje € 180 en op zegel € 130).

Frans Blom meldt in Hagapost (1969) het volgende over de voorafstempeling:

Plaatsnaam	st. type	uitr. dat	no	kenm.	jaren	uurkar.	Opm.
H EMMEN [DR:]	kl rond		6	abklatsch	91/96	3-4N	*)
EMMEN	kl rond	01 04 91	6	abklatsch	96/02	3-4N	
	gr rond	12 03 96					

*) Is het oude hulpkantoorstempel

Postale gegevens van Emmen

Het dorp Emmen kreeg in 1850 een hulpkantoor met bijbehorend langstempel EMMEN met schreven.

In 1871 kreeg het kantoor het schreefloze langstempel EMMEN en op 8 november 1880 een dagtekenstempel, het kleinrond **EMMEN [DR:]**.

Het dorp groeide en op 1 april 1891 werd het hulpkantoor tot postkantoor gepromoveerd, waarbij het kleinrondstempel EMMEN werd verstrekt.

Op 12 maart 1896 werd het grootrondstempel ontvangen en in december van 1907 het typeraderstempel.

hulppostkantoor

postkantoor

postkantoor

Zegelbijzonderheden van Emmen [DR:] en Emmen:

nr	datum	uren	dag	catnr	st	kenmerk	papier	st. bijz
1.	31 dec 85	8-12n	do	30	klr	hulpkantoorstempel	-	[DR:]
2.	13 oct 89	4-8n	zo	30	klr	idem	-	[DR:]
eerste krant op 3 januari 1892								
3.	8 jan 92	3-4n	vr	30	klr		-	[DR:]
4.	18 mrt 92	3-4n	vr	30	klr		-	[DR:]
5.	29 jan 92	3-4n	vr	30	klr		-	[DR:]
6.	10 mei 95	3-4n	vr	30	klr		-	[DR:]
7.	6 sep 95	3-4n	vr	30	klr		-	[DR:]
8.	4 okt 95	3-4n	vr	30	klr		-	[DR:]
9.	22 nov 95	3-4n	Vr	30	klr		-	
10.	20 dec 95	....n	vr	30	klr		-	[DR:]
11.	10 jan 96	3-4n	vr	30	klr		-	[DR:]
12.	17 jan 96	3-4n	vr	30	klr		-	[DR:]
13.	21 feb 96	3-4n	vr	30	klr	abklatsch	geel-chamois	[DR:]
14.	21 feb 96	-	vr	30	klr		-	[DR:]
15.	8 mei 96	....n	vr	30	klr	abklatsch	geel-chamois	
16.	15 mei 96	3-4n	Vr	30	klr		-	
17.	17 jul 96	3-4n	vr	30	klr	abklatsch	licht chamois	
18.	7 aug 96	3-4n	vr	30	klr		-	
19.	2 oct 96	.....n	vr	30	klr		-	
20.	20 nov 96	3-4n	vr	30	klr			
21.	4 dec 96	.....n	vr	30	klr		-	
22.	23 dec 96	3-4n	wo	30	klr	vlak voor kerst	-	
23.	5 feb 97	3-4n	vr	30	klr		-	
24.	4 feb 98	.....n	vr	30	klr	ablatsch	geel chamois	
25.	22 apr 98	3-4n	vr	30	klr		-	
26.	12 aug 98	....n	vr	30	klr		-	
27.	19 mei 99	3-4n	vr	30	klr		-	
28.	20 jun 99	-	di	30	klr		-	
29.	21 nov 99	3-4n	di	30	klr		-	
30.	17 aug 00	3-4n	vr	50	klr		-	

Voorafstempelingen: - Herkomst

In bovenstaande tabel is vrijdag de dominante afstempeldag. Later zien we ook de dinsdag. Bovendien vallen de uurkarakters 3-4N op.

Na wat spitwerk (databases van IISG en KB (ref 2) en in het boek "De krant bekeken" door Bart Tammeling (ref 3)) blijkt dat er in Emmen in bovenstaande jaren één krant uitgegeven is. De krant past helemaal bij bovenstaande data. Het betreft hier de **Emmer Courant**, aanvankelijk geheten: *Nieuws- en Advertentieblad voor het Oosterkwartier van Drenthe*. Deze krant is uitgekomen op 3 januari 1891 en verscheen eerst alleen op vrijdag, maar vanaf 2 januari 1899 op dinsdag en vrijdag.

Verder zijn van Emmen ten tijde van deze afstempelingen geen andere kranten of periodieken bekend.

- De afstempelingen

Van **EMMEN [DR:]** kennen we slechts één exemplaar met abklatsch. En van **EMMEN** drie stuks. Zeldzame stukjes dus. En inderdaad, er is voorafgestempeld.

EMMEN [DR:]

(abklatsch; H. van Dijck)

EMMEN (abklatsch; D. v.d. Heide)

We bekijken nu de stempels in de lijst vanaf 3 januari 1891, de dag waarop de krant voor het eerst uitkwam:

EMMEN [DR:] is er van 8 januari 1892 tot en met 21 februari 1896. Met de uurcode 3-4N passen ze keurig bij de uitgiftedata van de krant.

In bovenstaande periode had het kantoor Emmen ook het kleinrondstempel EMMEN zonder [DR:]. Dit laatste stempel werd, zo te zien aan de verdere afstempelingen in onze verzamelingen "kleinrond", voor alle andere post gebruikt.

Van 15 mei 1896 tot 17 aug 1900 is er in bovenstaande tabel op dinsdag / vrijdag en met 3-4N alleen het kleinrond EMMEN (de woensdagafstempeling van 23 december was nodig om de vrijdagkrant vóór Kerstmis - 25 december - bij de lezer te krijgen).

Waar is de ander post in dit tijdvak dan mee afgestempeld? Met het grootrondstempel dus (op 12 maart 1896 ontvangen).

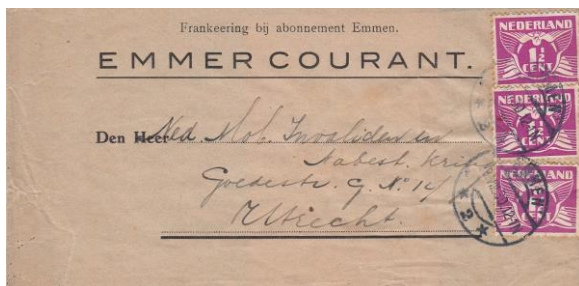
postkantoorstempel, 17 AUG 00 3-4N

En na 17 aug 1900?

De laatst bekende datum van gebruik van het kleinrondstempel EMMEN is 25 september 1903 (lijst van C. Janssen, ref 4), een woensdag en volgens de lijst van Cees van Hoek is dit 09 juli 1902, ook een woensdag (ref 6).

Tot het drukwerkrolstempel van 1912 hebben we geen enkel exemplaar van NVPH nr. 50 met EMMEN gezien!

Misschien gebruikte de krant "Frankering bij abonnement", zoals veel andere kranten en zoals bij het bandje van de Emmer Courant uit 1930 hieronder:

Toch kreeg Emmen op 9 november 1912 het drukwerkrolstempel. Er was dus blijkbaar wel behoefte aan een stempel voor de voorafstempeling. Misschien ook wel omdat er meer periodieken/kranten kwamen?

En de andere post? De laatste datum van het grootrondstempel zagen we op 13 februari 1911. Dat is ver na de invoering in Emmen van het typerader-langebalkstempel in december 1907.

- De gehanteerde stempels

Terug naar de stempels EMMEN [DR:] en EMMEN. In de tabel lijkt het alsof men vanaf 1 april 1891 (Emmen werd toen postkantoor) gelijktijdig twee stempels in gebruik heeft. Om efficiënt te werken heeft men dan ook twee sets postkantoor-karakters nodig. Die moeten dan ook geleverd zijn. En jawel, er werden bij het nieuwe stempel EMMEN twee sets uurkarakters geleverd (zie de "CD-ROM Poststempelproductie 's Rijks Munt 1864-1901" van De Goede [ref 5]).

De extra set was dus bestemd voor het oude stempel EMMEN [DR:]. Aan de afstempelingen van Emmen op de postzegels is te zien dat het gebruik van EMMEN [DR:] vermoedelijk opgehouden is toen op 12 maart 1896 het grootrondstempel in gebruik werd genomen. Het oude hulppostkantoor stempel EMMEN [DR:] voor de voorafstempeling van krantenbandjes lijkt toen vervangen te zijn door het kleinrondstempel EMMEN, terwijl voor de andere post voortaan het grootrondstempel EMMEN werd gebruikt.

De uurkarakters voor de krant zijn zo te zien altijd 3-4N geweest.

Voorafstempeling?

Maar nu dan de sterke bewering in de Speciale catalogus Nederland die zegt dat álle kleinrond EMMEN [DR:] - afstempelingen met postkantoor karakters (dus hier 3-4N) voorafstempelingen zijn!

Hebben we voor deze bewering dan geen abklatsch nodig??

Uitgaand van de voorhanden afstempelingen kun je zeggen dat EMMEN [DR:] met 3-4N gebruikt is bij de voorafstempeling. Het past volledig in het schema. Bovendien kun je zeggen: als men in Emmen de werkwijze van 1891-1896 vanaf 12 maart 1896 heeft voortgezet tot in 1902 - of nog langer - dan is het kleinrondstempel EMMEN op NVPH nr. 30 en NVPH nr. 50 op dinsdag en vrijdag, met 3-4N, in die periode óók voor de voorafstempeling gebruikt!

Zijn deze afstempelingen in die tijdvakken met 100% zekerheid nooit gebruikt voor andere doeleinden dan voor voorafstempeling? Meerdere jaren lang? Twijfelachtig, maar uitsluiten kun je het evenmin.

Al met al zouden we liever zeggen: beide stempels zijn in bepaalde periodes zeker voor voorafstempeling gebruikt, maar aan de afstempeling op een afgeweekt zegel is geen zekerheid toe te kennen.

Zijn afstempelingen op afgeweekte zegels dan nog wel verzamelwaardig voor de verzamelaars van voorafstempelingen? Ja natuurlijk, maar wel met bovenstaand verhaal erbij.

ref 1: "Eenmalig katern 2016 kleinrondstempels en trajectstempels" van Cees Janssen in de Speciale catalogus Nederland van de NVPH van 2016

ref 2: Openbare databases van Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) en de Koninklijke Bibliotheek (KB)

ref 3: "De krant bekeken - De geschiedenis van de dagbladen in Groningen en Drenthe" door Bart Tammeling", ISBN 9070441-03 9

ref 4: Het kleinrondstempel met vroegste en laatst bekende datum van gebruik, samengesteld door Cees Janssen (2015)

ref 5: "CD-ROM Poststempelproductie 's Rijks Munt 1864-1901" van De Goede (Po & Po)

ref 6: C.J. van Hoek "De Kleine Uurstempels van Nederland, Deel I", 2010 en idem, deel 2 van 2015; te koop bij de auteur: ceesvanhoek@hotmail.de

De lijst met afstempelingen is samengesteld uit exemplaren van de volgende collega-verzamelaars: Hennie van Dijk, Cees van Hoek, Frans Pouwel en Douwe van der Heide (en uit enige afbeeldingen op het internet).